

דבר חודש בחודשו

בס"ד

עלון שומעי לקחו של מורנו הרב יואל שורץ שליט"א

עלון 77 - טבת 1 תשפ"א

הגישה היהודית להיסטוריה תשפ"א

בתורה כדי לבנות על פיה את העולם. והחת"ם סופר אף ביאר את הכתוב במלך (דברים י"ז ט"ט) שצריך המלך לכתוב לו ספר תורה מיוחד: "והיתה עמו, וקרא בו כל ימי חייו..." שלא רק שצריך המלך להתמיד לקרוא בתורה תמיד, אלא גם הציווי איך לקרוא בה, דהיינו שאת כל ימי חייו ישתדל לראות דרך התורה, ונראה שלכן נאמר בלשון המקרא שמקום התפילין בין העיניים, היינו שהתפילין מורים; שיש להתבונן בכל דבר לפי אספקלריא של התורה, ואז המתבונן יפגוש את הכלל האמור (אבות ה' כב'): "...הפך בה והפך בה, דכולה בה".

עוד כתב הגר"א ווסרמן שם: אבל לא יסמוך אדם על בינתו כי דעתו קצרה מלהבין דעת עליון, [כוונתו כנראה לכתוב (ישעיה נ"ה ד'): "לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרככם דרכי"] אלא צריך לשמוע אל המקובל אצלנו בתורה הפסוק: "שאל אביך ויגידך". בעל פה – וזה שהוסיף הפסוק: ויקניך ויאמרו לך

"[אולי הכוונה כמו שביאר רבי צדוק הכהן מלובלין, את אי ההתאמה של דברי חז"ל עם יוסיפון, כי יוסיפון תיאר את מראה העין של העובדות, וחז"ל תיארו את העניינים הרוחניים שמאחורי העובדות. [לדוגמה מאמר הגמרא שבת כ"א בעניין נס חנוכה: "שנכנסו יוונים להיכל טימאו כל השמנים" והרי אין מניס בהיכל אלא מה שבמנורה, והשמנים עצמם הם בלשכת השמנים? מסתבר שלכן ביאר המהר"ל שהיכל בגימ' 65 ויון 66 לכן היא גוברת והנס נעשה על ידי השמן שהיה חתום בחותם כהן גדול הנכנס לפני ולפנים" נראה שכוונת המהר"ל שיוון מצליחה לגזור כאשר היהדות היא רק בבחינת היכל קדושה חיצונית, והיא נוצחה על ידי מסירות הנפש של הכהנים החשמונאים שמסרו נפשם על התורה וזו יהדות פנימית אמיתית וגוברת על יון [ונראה שזו גם הכוונה במה שאנו אומרים על מחלוקת בחז"ל: "אלו ואלו דברי אלוקים חיים", לפי זה גם במחלוקת על עובדות שהתרחשו ההסבר הוא כך, ומשום שלא העובדה עצמה היא העיקר אלא המסר שיש ללמוד ממנה].

והמשיך וכתב: וכדי להבין דברי ימי העולם, מסרה לנו התורה, מפתח גדול לידע את הציר אשר עליו תיסוב ההנהגה העליונה בעולם, והוא בכתוב מיד (דברים לב' ח-ט') - "בְּהִנָּחַל עֲלֵינוּ גוֹיִם בְּהִפְרִידוֹ בְּנֵי אָדָם יִצְבַּב גְּבֻלַת עַמִּים לְמִסְפַּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כִּי חֶלֶק הַשֵּׁם עִמּוֹ יַעֲקֹב הַקָּל נִחְלָתוֹ". נמצא שתכלית הבריאה היא רק בשביל ישראל, ואם כן גם המעשים הנעשים תכליתם רק בשביל ישראל. והו' מפורש בכתוב (צפניה ג' ו-ז): "הַכְרַתִּי גוֹיִם נִשְׁמָו פְּנוֹתֵם הַחֲרַבְתִּי חוֹצוֹתֵם... אֲמַרְתִּי אֶף תִּירָאִי אוֹתִי תִקְחִי מוֹסֵר...". ומזה למדו (בבמות ס"ג א'): שאין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל... לטובתם או חלילה לפורענותם, להוכיחם וזה שכתוב (ישעיהו י' ה') "הו' אֲשׁוּר שָׁבַט אֲפִי...".

וזהו שכתוב (דברים לב' ח-ט'): "יִצְבַּב גְּבֻלַת עַמִּים – תּוֹמֵד בְּכָל דּוֹר, לְמִסְפַּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל". והטעם – כי חלק השם עמו – כי ישראל לבדו הוא חלק ד' ולא שאר האומות. ועל כן כל ההנהגה העליונה מתאימה לצרכי עם ישראל, ואף כי דעתנו קצרה מהבין, איזה יחס יש בין צרכי ישראל לגבולות איים

"זְכַר יְמוֹת עוֹלָם, בֵּינוּ שְׁנוֹת דָר–וְדָר" (דברים ל"ב ז). "כִּי אָמַר הַשֵּׁם אֶל יִתְהַלֵּל חֶכֶם בְּהַכְמָתוֹ... כִּי אִם בְּזֹאת יִתְהַלֵּל הַפְּתִיחַל הַשֶּׁפֶל וַיִּדַע אוֹתִי כִּי אֲנִי הַשֵּׁם עֹשֶׂה חֶסֶד מְשֻׁפָּט וַיִּצְדָּקָה בְּאָרְץ כִּי בְּאֵלֶּה הַפְּצַתִּי נְאֻם הַשֵּׁם. (ירמיהו ט' כ"ב-כג).

את המילה היסטוריה הנהוגה לכותבה באות ט' כמקובל בכתובה של מילה לועזית, אחד מגדולי הדור הקודם היה אומר שיש לכתוב בת' מלשון הסתר י-ה.

הגישה להיסטוריה

אחד מגדולי הדור הקודם ביאר, למה תלמידי החכמים לא עוסקים בהיסטוריה, דווקא משום חשיבותה! כי חוששים מטעות, כי אין לנו מורים שילמדו אותנו וכמו שגם ממעטים ללמוד את הירושלמי בגלל שאין כלים מספיק ללמוד אותו. ולעומתו מרן הגר"מ פיינשטיין עודד את הרב רבינוביץ' בעל ה"דעת סופרים" שחשש מטעות, לכתוב את ספרו ההיסטורי "מנחמיה ועד ימינו". כמו כן כתוב במשנה ברורה (סי' ש"ז ס"ק נ"ח) על דברי השולחן ערוך שאין לקרוא ספרי מלחמות גם לא ביום חול משום מושב לצים, הוסיף המשנה ברורה: "ואין בכלל זה יוסיפון וספר יוחסין וספר דברי הימים של ר"י כהן ושבט יהודה שמהם ילמדו דברי מוסר ויראה" הרי שלא חששו מטעות, והעדיפו את התועלת הבאה מזה. [ואולי חשש אותו גדול הדור שמא ייקחו ספרי היסטוריונים המתעים ומטעים בכוונה, והזכיר את זה רק ברמז, כי אכן במה שהללו מטעים זה עלול להזיק מאד, לכן חשוב שאדברה יראי שמים יכתבו את ההיסטוריה וימענו את המתעים לקלקל.

הגר"א ווסרמן הי"ד עוד הרחיב בגודל החיוב לעסוק בזה וכתב (ביאורי מאמרים על דרך הפשט): "זְכַר יְמוֹת עוֹלָם – וגם כאן נראה דפשוטו של מקרא קאי על כל הדורות ועל כל הנעשים בעולם" [אמנם הספרי ורש"י הדגישו בעיקר לזכור את העונשים שבהם נעשו דורות החוטאים, ולכאורה זה ענף ממצוות היראה, אולם מדברי הכתוב בספר ירמיהו ה"ל, משמע, שזה עניין של התבוננות בכל מעשה ה'. והוא כבוד ה' כאמור (אבות ו' יא) "כל מה שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו, לא בראו אלא לכבודו", שנאמר, (ישעיה מ"ג ז'): "כֹּל הַנִּקְרָא בְּשֵׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרֵאתִיו יִצְרַתִּיו אֶף עֲשִׂיתִיו. " והוא חיוב ממה שכתוב (תהילים ק"ה א'): "...הוֹדִיעֵנו בְּעַמִּים, עֲלִילוֹתֵינוּ " וכן כתוב (תהילים צ"ו ג') "סִפְרוּ בְּגוֹיִם כְּבוֹדוֹ, בְּכָל-הָעַמִּים, נִפְלְאוֹתָיו".

אמנם הגר"א ווסרמן ביאר טעם נוסף: "דמאחר דבכל הארץ משפטי – ומשפטי ה' הם לפי דיני התורה, ואם כן, כמו שצריך להבין דברי תורה ולעסוק בהם, גם כן צריך להתבונן בכל המאורעות ולמצוא יסודם על פי משפטי התורה". ויש להוסיף על דבריו את דברי הזוהר, (תרומה, קס"א) שכביכול הקב"ה הסתכל בתורה וכך ברא את העולם. ובראשית רבה (פתיחת המדרש) מתאר את העניין במשל; שכמו בנאי שבונה בית הוא עושה זאת לפי רשימות המסבירות לו כיצד יבנה, כך גם כביכול הקב"ה השתמש

דבר חודש בחודשו - עלון 77. הגישה היהודית להיסטוריה תשפ"א. טבת 1 תשפ"א

לנסוע כי רק בשבילם נעשה זה והבן, ואם אין אנו מבינים איך זה, אבל הקב"ה מכין עצות מרחוק ואשר במשך הזמן בא הדבר אל תכליתו והכל הוא רק בשביל התורה ולומדיה ואין דבר אשר יהא ריק מבלי תכלית זה וכו' עכ"ל.

ידיעת תולדות העולם, גם מסייעת להבין פרשיות בתורה

פירוש המילים עובר לסוחר הכתובות בארבע מות השקל שנן אברהם לעפרון.

הארכיאולוגים לא מצאו בחפירות מטבעות מתקופה קודמת לאברהם אבינו כי הוא וכן יעקב נכדו עשו את המטבעות את השקל והקשיטא, עד אז היו שוקלים מתכת כסף ככסף, ולכן בלשון הקודש כסף מתכת ומטבעות נקראים כסף כמו בפולנית זולטי מלשון זהב וידוע הדיון בפרק הזהב בבבא מציעא מה הוא טיבעא ומה הוא פירא, הזהב או הכסף. אברהם תיקן הטבעה על משקלים קבועים של כסף כאמור בבא קמא צ"ז בכך עשה אותם מקובלים על הכל ללא שקילה.

פרשת יוסף והאחים במצרים: כידוע, יוסף הצדיק פתר את חלום פרעה ועקב כך התמנה לשליט במצרים, והאחים שבאו לקנות מזון במצרים פגשו אותו ולא זיהו אותו, עד שהוא התגלה להם. והנה הדברים מעוררים הרבה תמיהות, ביניהן: למה בגלל פתרון חלומות מוצלח ככל שיהיה, עשו אותו למשנה למלך והשליטו אותו עליהם, הרי הוא אדם זר למצרים, וגם היה זלזול כלפיו כמו שביארו חז"ל את תיאורו של שר המשקים לפני פרעה?

תמיהה נוספת: איך האחים לא שמו לב לעובדה שבמצרים שולט אדם זר והוא לבן עור, כאשר תושבי המקום הם שחורים [כמו שכתב רש"י שלכן דאג אברהם מפני יופייה של שרה, ברדתו למצרים שהיו כושים]? והנה בספר תורה שלמה ביאר: את מחלוקת האמוראים, שנחלקו בביאור הכתוב בפרשת שמות א' ח' "וַיִּקֶם כְּלֶן הַדָּשׁ עַל מִצְרַיִם אֲשֶׁר לֹא יָדַע אֶת יוֹפֶה", חד אמר מלך חדש ממש, וחד אמר שרק נתחדשו גזרותיו. כמו כן קיימת מחלוקת בין ההיסטוריונים, לגבי תקופת שלטון ההיקסוס על מצרים, ההיקסוס, היו זרים כובשים ששלטו תקופה במצרים, עד שתושבי המקום מרדו בהם וגרשו אותם ממצרים, והם כנראה היו לבני עור.

לפי הדעה שההיקסוס שלט במצרים מהתקופה של יוסף ואחיו עד שעבודו של פרעה, מתיישבות התמיהות: בטבע הדברים; עם כובש הוא נתון בפחד ממרד של העם הנכבש וכדו', לכן, כאשר ראה המלך מעם הכובשים, אדם מוכשר לבן עור כמותם, רצה לצרפו אליו כדי לחזק על ידו את שלטון הכיבוש.

זה גם הסבר למה גם האחים לא תמחו לראות בין ראשי השלטון אדם זר לבן עור, ובמיוחד שלא שמו לב שדומה ליוסף אחיהם. וגם מובנת הסיבה לשינוי היחס אל עם ישראל, שבהתחלה נהגו בהם כבוד בגלל קרבתם ליוסף שבזמנו הציל את מצרים מהרעב הגדול שהיה. כי בהגיע זמן השעבוד, עורר אותם הקב"ה; למרוד בשלטון הלבנים, וגרשו אותם והמליכו את פרעה החדש, [פרעה היה שם ממלכתי לכל מלך מצרי בנוסף לשם האישי שלו] ולכן המלך המקומי חשש מפני בני ישראל (שמות א' י"י) "פֶּן יִרְבֶּה וְיִהְיֶה כִּי תִקְרָאנָה מִלְחָמָה וְנוֹסַף גַּם הוּא עַל שְׂנְאֵינוּ וְנִלְחַם בָּנוּ וְעָלָה מִן הָאָרֶץ." שהם לבני עור ושונים מהמצרים, וחשש שיצטרפו אל ההיקסוסים שגורשו. בתמונה שנמצאה בקברו של נוגש מתקופת השעבוד, מצויר איש שחור עור ובידו שוט, המפקח על עבדים לבני עור המלבנים לבנים, הרי שהמצרים המשעבדים היו אז שחורי העור.

רחוקים בקצווי ארץ. [כמה וכמה דוגמאות אפשר להביא כסיוע לדבריו, דוגמא לדבר: קולומבוס הפליג בטי' באב שנת רנ"ב; למצוא דרך להודו, וגילה את יבשת אמריקה, שנים רבות הדבר לא היה נוגע לעם ישראל, והנה בימינו, שם קמה מעצמה עולמית היא ארצות הברית, שבלי עזרתה, היה קשה מאד בדרך הטבע להתקיים בארץ.

דוגמה נוספת: במלחמת העולם השנייה, בנו האמריקאים שדה תעופה ענק באיים האזוריים, כדי שישרת אותם במלחמה, ואחר המלחמה הוא היה כמעט נטוש, והנה במלחמת יום כיפור, ישראל הייתה זקוקה ביותר לנשק אמריקאי שהובל ברכבת אווירית, ולכך היה צורך בשדה תעופה לנחיתת ביניים לתדלק את המטוסים הענקיים, ושום מדינה לא הסכימה להעמיד שדה כזה בשביל האמריקאים, מלבד פורטוגל בעלת האיים האלו, כי היתה זקוקה לסיוע האמריקאים.

עוד דוגמה: בשנת תש"ח, העיר העתיקה של ירושלים נפלה בידי הלגיון הירדני ונשארה ברשות ירדן, והנסיגות שהיו אז לשחרר אותה עלו בתוהו, והצטערו צער רב. והנה הדבר היה להצלה גדולה של העיר, כי בהחלטת האו"ם של אז, ירושלים וסביבתה היו צריכים להיות אזור בין לאומי, ואילו ירושלים הייתה כבר אז בידו, היא היתה הופכת חלילה להיות עיר בין לאומית, ולכן העיר נכבשה והיתה בשלטונם, ומהם האו"ם לא יכלו לקחת, ראייה לדבר: עד עתה, אומות העולם לא הכירו בירושלים כשטח ריבוני ישראלי, ורק טראמפ אחר שבעים שנה אחרי החלטת האו"ם, הכיר בה וזכינו להכרה זאת שהיא כהצהרת בלפור השנייה.

אבל קורא הדורות מראש, יודע כי יש בזה איזה צורך בהווה או בעתיד. כמו שכתב הרמב"ם שלפעמים ארמון גדול ומפואר נבנה וכל תכלית מציאותו הוא, כי לאחר מאה שנה יעבור איש חסיד בעת מטר, ויכנס תחת גג הארמון הזה, לחסות ממטר ושלג. עד כאן לשונו. [גם לדברים אלו ישנה דוגמה מצוינת, בשנחאי הוקם בית כנסת ענק בשעה שהקהילה היהודית שם היתה מצומצמת מאד, והרבה שנים לא הובן כלל לשם מה נבנה בנין גדול כל כך שם, עד שבמלחמה גלתה ישיבת מיר לשנחאי, והתאכסנה שם, וראו הכל כי הבניין כאילו במיוחד המתין להם.

גם הדרך לוילנה מפולין הייתה בהשגחה מיוחדת 20 שנה לפני כן גנרל פולני סיפח את ווילנה לפולין ולכן נסללו דרכים מפולין לשם והם הקלו לבני הישיבה הנמלטים להגיע לוילנה שרבים ניצלו כשזכו לצאת דרך ווילנה לעולם החופשי.

מסילת הברזל הטרנס סיבירית נבנתה בדם ועמל במשך עשרות שנים על ידי הצארים של רוסיה המשטר הקומוניסטי פיתח גם הוא שלוחות נוספות ותיקוני דרך אחרים את הסכום העצום שהושקע בבניית מסילה זו כמעט ואי אפשר לשער, ולא היתה תועלת רבה לרוסים ממנה. אבל ישיבת מיר נסעה לכל אורכה להגיע ליפן וכך ניצלה.

בהקשר לכך כתוב בחידושי הגר"י על התורה (מפי השמועה אות ק"נ) אחרי שהביא את ההסבר על הגמרא בע"ז דף ב' שהאומות יטענו לעתיד לבוא שכל מה שעשו היה למען ישראל כדי שילמדו תורה. ואת דברי הרמב"ם בהקדמתו לפירוש המשנה בעניין הארמון שהציל את החסיד הנ"ל, כתב וזה לשונו: "הרי חזינו; דכל הנהגות העולם והכל מה שנעשה בין בקרוב ובין ברחוק, הכל נעשה בשביל התורה ולומדיה שיבואו ביום מהימים וייהנו מזה ומסילת הברזל שנסללה מפטרבורג לברלין הריהיא בשביל שכן ישיבה יוכל בנקל לנסוע לוולוז'ין. ואשר נסללה לפני שנים מסילת ברזל לוולדיווסטוק במזרח הרחוק הרי בטוח הוא שתכליתה הוא שבני תורה שנסעו במלחמה זו לשנחאית להם דרך נוחה

דבר חודש בחודשו - עלון 77. הגישה היהודית להיסטוריה תשפא'. טבת 1 תשפא'

הרמב"ן (ויקרא כו, לב) "וכן מה שאמר בכאן "...וְשָׂמוּ עֲלֶיהָ...". היא בשורה טובה מבשרת בכל הגליות שאין ארצנו מקבלת את אויבינו, וגם זו ראייה גדולה והבטחה לנו, כי לא תמצא בכל הישוב ארץ אשר היא טובה ורחבה ואשר היתה נושבת מעולם והיא חרבה כמוה, כי מאז יצאנו ממנה לא קבלה אומה ולשון, וכולם משתדלים להושיבה ואין לאל דם".

יפת אלוקים ליפת וישכון באהלי שם (בראשית ט' כ"ז)

בפרשת נח כתוב שאחד מבני יפת הוא יון. והוא שם ייחודי בתנ"ך ליון, ששם הרגיל הוא הלנים או בעל השמות המשמשים כיום. (GREECE) בפרשה שם גם כתוב (בראשית ט' כג): "וַיִּקַּח שָׁם וַיִּפֶּת אֶת הַשְּׂמֹלָה וַיְשִׂימוּ עָל שְׂכָם שְׂנֵיָהֶם...". ויקח לון יחיד היינו, שם יזם ויפת סייע לו לכסות את נח המגולה, ובכך היה לשותף לשם, גם במרוצת הדורות הפך יפת למסייע לשם, וגם למתנגד לו ככתוב (זכריה ט' י"ג): "כִּי דָרְכָתִי לִי יְהוּדָה קָשַׁת מְלֶאתִי אֶפְרַיִם וְעוֹרְרָתִי בְנֵי־צִיּוֹן עַל בְּנֵי־יוֹן, וְשָׂמְתִיךָ בְּחָרֵב גְּבוּרִי. הַמַּלְבִּי"ם שֵׁם פִּירֵשׁ: שֶׁזֶה אִמּוֹר עַל מַלְחַמַת הַחֲשֻׁמוֹנָאִים שֶׁלְחֲמוּ יַחַד עִם שֶׁבֶט יְהוּדָה נֶגַד הַיּוּוֹנִים הַסּוּרִיִּים. וּבִסְפָר דְּנִיָּאל יִשְׁנוּ פִּירוּט נְבוּאֵי עַל מַלְחַמַת אֶלְכַסְנַדֵּר וְנִיצְחוּנוּ אֶת פֶּרֶס וְאֶת מַלְחַמַת הַיּוּרִשִׁים אַחֲרָיו, שֶׁהֵם הַתַּלְמִיִּים בְּמִצְרַיִם וְהַסְּלוּקִים בְּסוּרִיָּה, מִזֶּה שֶׁהָרָאָה ה' לְדִנְיָאֵל אֶת כָּל מַה שֶׁקָּרָה בְּעֵתֵי עִם יוֹן, שֶׁהָיוּ בְּזִמְנֵי הַבַּיִת הַשֵּׁנִי הַשְּׁלִטִים בְּמִזְרַח הַתִּיכוֹן, נִרְאָה אֶת חֲשִׁיבוֹת כִּיבוּשֵׁי אֶלְכַסְנַדֵּר מוֹקְדוֹן, שְׂכוּנָה בְּהִיסְטוֹרִיָּה הָעוֹלָמִית בְּשֵׁם אֶלְכַסְנַדֵּר הַגְּדוֹל! וְזָכְרוּ נִשְׂאָר בְּעָרִים שֶׁשֵׁמֶם אֶלְכַסְנַדֵּרִיָּה. וְגַם שֶׁשֵׁמוֹ יִיחַדְּךָ לְשֵׁם שִׁישְׁתִּמְשׁוּ בּוֹ גַם יְהוּדִים עַד הַיּוֹם. וְעִיקָר חֲשִׁיבוֹת כִּיבוּשֵׁי, הָיוּ כִיבוּשֵׁי אֶת הַמִּזְרַח הַתִּיכוֹן, שֵׁם נִפְגָּשׁוּ יוֹן עִם יִשְׂרָאֵל.

הסבר לחשיבות יוון בהיסטוריה האלוקית

רבן שמעון בן גמליאל אומר אף בספרים לא התירו [לכתוב] אלא ביונית (מגילה ח' ב'). מאי טעמא דרשב"ג? אמר קרא: "יִפֶּת אֱלֹהִים לִיפֶת וַיְשִׂיבֵן בְּאַהְלֵי שָׁם" - דבריו של יפת יהיו באהלי שם (מגילה ט' ב').

עוד אמרו (שם ט' א') טעם למה התירו לכתוב את התורה ביוונית: "בגלל מעשה תלמי שביקש שיתרגמו לו את התורה ליוונית והושיב שבעים ושניים זקנים, והכניסן בשבעים ושנים בתים ולא גילה להם למה כינסן ואמר להם: כתבו לי תורת משה רבכם, נתן הקב"ה בלב כל אחד ואחד עצה והסכימו כולם לדעה אחת... היינו, שכל מה שראו המתרגמים צורך לשנות, כולם כיוונו בסייעתא דשמיא מיוחדת לאותו דבר" מזה, שחז"ל הדגישו את עניין ההשגחה העליונה שהיה בתרגום, רואים שהיה בזה דבר חשוב, ודבר זה יתבאר א"ה בהמשך.

בעניין השם יון שהעם הזה נקרא בתנ"ך, יש לשים לב לכך; שהשם ציון כולל בתוכו את שם יון אלא שאות הצדי בשם ציון, הוא מלשון צדקות שהוא יותר שייך בישראל לכן הוא בראש המילה ללמד שאם חלילה מסירים את הצדקות מציון אז נהיה יוון. זה סוד תפקיד יוון בזמן הבית השני. להיות לעזר לשם להפיץ את התורה בעולם ככתוב בזוהר "אשר אין בה מום דא מלכות יוון דאינון קריבין לאורחא דמהימנותא" ובזוהר חדש (דף ע"ד) ונוגה לה סביב - זו מלכות יוון. ומסתבר שלכן הכתוב הנ"ל על המלחמה ביוון "עוררתך ציון" מודגש שציון היא הנלחמת ביוון ולא שם אחר.

תלמי שלפי בקשתו תרגמו את התורה ליוונית, אמו שמה היה לאגוס ארנבת ביוונית, והוא גם היה כינוי לו. חז"ל

"יִצְבַּב גְּבֻלַת עַמִּים" (דברים לב' ח') - גילויי ההשגחה בגבולות ההיסטוריים גבולות המזרח התיכון

רומי כבשה את כל המזרח התיכון ולא הצליחה לכבוש את בבל, היה עם בשם פרתיים שהצליח לעצור את הרומאים, ולמה, ה' סיבב זאת, כדי שבבל שהיתה מרכז התורה היהודי הגדול לא יפגע.

חומת העיר העתיקה בירושלים

סולימן סולטן טורקיה גייס שני מהנדסים שיבנו את חומות העיר העתיקה ואלו הן החומות שקיימות עד היום. מעשה גדול ומפואר, אבל סוף מר היה להם הוא הרג אותם וקברם נשאר קיים עד היום ליד שער יפו בפנים העיר בצד שמאל מגודר ונשמר כבר כחמש מאות שנה, כדי שהדבר ייזכר. הסיבה להריגת המהנדסים היתה שחומת העיר לא כללה את קבר דוד והר ציון. אחת הגרסאות לכך היא שאנשי העיר שחויבו לשלם את ההוצאות של בניין החומה רצו למעט בהוצאות ושיחדו את המהנדסים שלא יקיפו את המקום.

והנה הדבר היה בעל חשיבות רבה בשנת תש"ח, שבגלל החלטת האו"ם שירושלים העתיקה תהיה עיר בין לאומית, (כנזכר לעיל), ולכן סובבה ההשגחה שהיא תיכבש על ידי הערבים שהיו חזקים לבטל את החלטת האו"ם, אבל אבדן העיר העתיקה היה לזה השפעה שלילית, כי אמנם זכיית היהודים בארץ פגעה קשות בנצרות, שהתבססה על השקר שהיהודים יהיו בגלות לעולם בגלל סירובם לקבל את הדת הנוצרית. והנה היהודים שבו לארצם, כדי להתחמק מהוכחה מוחצת נגד השקר הזה, טענו הנוצרים שהיות וירושלים העתיקה נלקחה מאתנו זו הוכחה שאין זו שיבה אמתית. אולם כיבוש הר ציון בידי היהודים כיוון שנשאר מחוץ לחומה ביטל התחמקות זו כי קבר דוד שהיה בידי ישראל ושימש מרכז רוחני בדומה לכותל בימינו, חיצק את הטענה של שיבת היהודים לארצם נגד הנצרות, ותרם להחלשת כוח הנצרות.

תעלת סואץ

אנגליה קיבלה את הזיכיון לחפור את התעלה כדי שלא יהיה צורך להקיף את כל אפריקה, ורוטשילד הלווה את הכסף שבו שלמו את הוצאות הכריה. הדבר היה בעל משמעות במלחמת העולם הראשונה כי הטורקים ששלטו בארץ סיכנו את התעלה, לכן זה דרבן אותם לכבוש את הארץ, דבר שהביא את הצהרת בלפור. גם מבצע קדש היה בגלל התעלה, נאצר שליט מצרים הלאים את התעלה מידי האנגלים, והם בצירוף הצרפתים שסבלו מהמצרים באלג'יר ששלטו בצרפתים ויחד עם ישראל שסבלה מהטרור תקפו את מצרים וישראל כבשה את סיני ולמרות שכל המבצע התבטל ואנגליה וצרפת וגם ישראל נסוגו, הצלחת המבצע הצבאי של ישראל העמיד אותה בקרב האומות במעמד חדש.

הדיו שבו שורטטו קו שביתת הנשק בין ישראל לירדן

העט שבה שורטטו את קו שביתת הנשק שימש בתוקף עד מלחמת ששת הימים, בדרך כלל צבעי העטים הם שחור או כחול, ושם היה ירוק לכן קראו לגבול הזה "הקו הירוק". ואחר ששת הימים הובן עניין זה, כאשר עם ישראל עבר את הגבול לראות את החלקים החדשים המשוחררים של הארץ בלט הצבע הירוק כל שטח שהיה נתון בידי ישראל, ומעבר לגבול בכל מקום בלטו צבעי המדבר; חוסאזהוב וככתוב (ויקרא כ"ו ל"ב): "...וְשָׂמוּ עֲלֶיהָ אֵיבֻכִּים הַיִּשְׁבִּים בְּהִי שָׂרָק עִם יִשְׂרָאֵל יִכְּוֹלִים לִיִּשֵׁב אֶת הָאָרֶץ וְלֹא הַגּוֹיִים. וְכַדְּבָרִי

דבר חודש בחודשו - עלון 77. הגישה היהודית להיסטוריה תשפ"א. טבת 1 תשפ"א

יהודים אף לא יהודים המשיכו לחגוג במקום שנעשה התרגום, בכל שנה, בתאריך שבו הסתיים התרגום. אבל בארץ ישראל ראו בתרגום דבר קשה כמו חטא העגל היינו שהביא התרגום את הנצרות והאסלם וכמו שהעגל גרם לפי הזוהר שהיה העגל חצוי שור וחצי חמור הינו שור עשו נצרות. חמור ישמעאל אסלם וגם גרם ליהודים להתקרב ליוונים.

גם החשמונאים האחרונים שהפכו לצדוקים נכנעו ליוון שהרי שם היה יוני ועוד אחד מהם זלזל באופן חמור בקדושת המקדש כמסופר:

בבא קמא פב, ב

תנו רבנן: כשצרו בית חשמונאי זה על זה היה הורקנוס מבפנים, ואריסטובולוס מבחוץ, ובכל יום היו משלשים להם בקופה דינרין והיו מעלים להם תמידין [הקרבת הקרבנות כשלעצמם לא היה איכפת להם ורק תמורת כסף הסכימו להביא לנצורים קרבנות] היה שם זקן אחד שהיה מכיר בחכמת יוונית [ומושפע ממנה] אמר להם כל זמן שעוסקין בעבודה אין נמסרים בידיכם למחר שילשלו דינרין בקופה והעלו להם חזיר [לא רק שלא העלו קרבנות אלא העלו חזיר שהוא היה קרבן יוני לעבודה זרה! ולכן הוא מאוס יותר משאר בעלי החיים האסורים באכילה, וכנראה שזו הסיבה שגם למוסלמים הוא מאוס, והזקן שהושפע מיוון במעשהו ביזה בכך את עבודת המקדש, או שגרם לאנשי אריסטובולוס לעשות זאת].

כיון שהגיע לחצי החומה נעץ צפרינו בחומה [נראה שהכוונה לכתוב בשיר השירים פרק ח' ח' ט' י' - "...מַה נַעֲשֶׂה לְאַהֲבָתְנוּ בַיּוֹם שֶׁיִּדְבַר בָּהּ. אִם הוֹמָה הִיא... - ופרש רש"י: חומה חיצונית לאומות] "...נִבְנְהָ עֲלֶיהָ טִירַת פֶּסֶף וְאִם דָּלַת הִיא נִצְוֹר עֲלֶיהָ לֹחַ אֲרָז. וכןסת ישראל משיבה: אֲנִי הוֹמָה וְשָׂדֵי פְּמוֹנְדָלוֹת]. ונזדעזעה ארץ ישראל ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה [בכל הארץ הזדעזעו מהנבלה שנעשתה והבינו ממה שקרה עד כמה חמורה ההשפעה של יוון]. באותה שעה אמרו ארור האיש שיגדל חזירים [שהיו הקרבנות שהוקרבו לאיליים היווניים] וארור האדם שילמד את בנו חכמת יוונית [לא אסרו לאדם המבוגר ללמוד אותה כי הוא יודע להיזהר מקלקוליה, אבל הבן הצעיר עלול להיות מושפע ממנה].

המכון להסרת מכשול איסור תולעים לזיכוי הרבים!

ניתן להזמין הרצאות מהרב שליט"א בעניין תולעים ודרכי הטיפול בהם 054-841-6169

לעילוי נשמת מישה בן תמרָה ויצחק ת.נ.צ.ב.ה.

תרומות והקדשות: 052-718-9446, 058-325-8278

ספרי רבנו על המדף: 1. "דבר חודש בחודשו" ממספר 1 עד מספר 50 בכריכת ספר, 2. ענייני טו' בשבט ניתן להשיג את הספרים בחנות "יש כיסוי" [סריגת שוורץ], מלכי ישראל 1, ירושלים טל' 02-5383955

הודעה חשובה לבעלי פלאפון מפוקח: ניתן להתקשר למערכת בדוא"ל או בפלאפון ולקבל העלונים לפלאפון.

להערות והארות, ולקבלת העלון במייל ולתגובות: אש"ל - איגוד שומעי לקחו של רבינו:

eeguds@gmail.com

[ויקי"ר י"ג] דרשו את השם ארנבת שהיא מעלה גרא הוא סימן כשרות בפה - זו יון שמקלסת להקדוש ברוך הוא - שכאשר אלכסנדר ראה את שמעון הצדיק אמר: ברוך אלוקי שמעון... עוד דרשו שם כי מעלה גרה - שמכבדת את הצדיקים שכיבד אלכסנדר את שמעון הצדיק.

ובמסכת יומא דף ס"ט מסופר על המפגש הראשון של יון עם שמעון הצדיק משיירי כנסת הגדולה שבה הוכר ליוון חשיבות עם ישראל אמנם, בתחילה המפגש של יון עם ישראל, היה צריך להשפיע על העמים כמו שהוכיח המפגש של אלכסנדר עם ראשי עם ישראל, היה צריך להסתיים בתיקון יון והעולם, שכמו שהיה במפגש של שמעון הצדיק עם אלכסנדר, שאלכסנדר קם מפניו, ולגרסה אחרת הוא אף השתחוה לו, כיוון שראה בו מיצג תרבות יותר גבוהה מההלניות. כמו שמסופר (יומא ס"ט א') בכ"ה טבת היה יום טוב בגלל הניצחון על הכותים [ובמגילת תענית שלפנינו כתוב שהיה זה בכ"א כסלו]: שהשומרונים שנענו לבקשת אלכסנדר מוקדון, שבזמן שצר על צור, הוא נזקק לעזרה והם שלחו חיילים לסייע לו, למרות שנשבעו נאמנות לשלטון הפרסי, כי ראו שהוא המנצח, ולעומתם, הכהן הגדול סירב להפר את שבועתו לשלטון הפרסי, לכן ניצלו זאת להסית אותו נגד המקדש.

כאשר נודע הדבר, ירד שמעון הצדיק לקראתו לבוש בגדי כהונה ועמו יקרי ישראל ואבוקות של אור בידם... כיוון שראה לשמעון הצדיק ירד ממרכבתו והשתחוה לפניו! אמרו לו: מלך גדול כמוך ישתחוה ליהודי זה? אמר להם: דמות דיוקנו של זה מנצחת לפני! ופירשו מפרשים את כוונתו, שהיא לא כפשוטו ולא כמו שפירש העיון יעקב, שהיה זה נס להקדים רפואה למכה, אלא נתכוון לומר: הרי כל המרץ וההצלחה שלי לכבוש עוד ועוד, זה כדי להביא לעולם את התרבות ההלנית, [וכמו שעשה נפוליון שכבש את רוב אירופה כדי להביא את בשורת המהפכה הצרפתית] והרי אדם זה, הוא מייצג תרבות עוד יותר נעלה, את תורת ה'.

ושאל אלכסנדר את שמעון הצדיק למה הוא בא? והוא אמר: אפשר בית שמתפללים בו עליך ועל מלכותך שלא תחרב, [אנו מפללים על מלכותך, כי אנו נאמנים למלכות, לכן לא נענו לבקשתך במצור על צור, כי הפרסים היו השליטים, עכשיו שאתה השליט אנו נאמנים לך. ולא כמו השומרונים שעזרו לך תוך בגידה במלכות] יתעוך עובדי כוכבים להחריבו. אמר להם מי אלה? אמרו לו: כותים אלה שעומדים לפניך. אמר להם: הרי הם מסורים בידיכם... כיוון שהגיעו להר גריזים חרשוהו וזרעוהו כרשינים, כדרך שרצו לעשות לבית א-לוהינו'.

[ולמה עניין זה נפסק ולא נמשך? אולי משום שבניו של שמעון הצדיק קלקלו מעשיהם! כמו שמסופר (מנחות ק"ט ב'): שמקדש חוניו במצרים נבנה על ידי חוניו בנו של שמעון מתוך קנאת האחים במשרת הכהן הגדול].

וכמו שאלכסנדר התפעל ממעלת עם ישראל ותורתו, קרה גם, שתלמי מלך מצרים, התפעל מהיהודים החיים על פי התורה, כששם לב עד כמה התורה משפיעה עליהם לטובה. ולכן על פי בקשת האחראי לספריה הגדולה שלו, הוא דאג לתרגם את התורה ליוונית, כדי שגם הם יושפעו ממנה.

לכן היתה גם סייעתא דשמיא מיוחדת למתרגמים, שהתרגום של כל המתרגמים יהיה זהה [כמו שגם חז"ל הזכירו זאת במסכת מגילה], וגם זכו שעצם התרגום היה מעולה, והאפיל על כל תרגום אחר שנעשה. עד שבמצרים קראו להם בעלי רוח הקודש. ופילון בספרו חיי משה האריך לתאר, עד כמה שמחו במצרים לקראת התרגום, ויהודים ולא